
Kolokvium sv. Tomáš Akvinský a politika (Saint Thomas d'Aquin et la Politique)

FR. BENEDIKT MOHELNÍK OP

Ve dnech 28.–29. ledna 2013 proběhlo v prostorách Institut Catholique v Toulouse mezinárodní odborné kolokvium organizované *Revue Thomiste* a Institut Saint-Thomas-d'Aquin (ISTA). Série těchto kolokvií pořádaných obvykle jednou za dva roky začala před dvaceti lety při příležitosti oslav stého výročí existence *Revue Thomiste*.

Letošní kolokvium, ostatně jako ta předchozí, se věnovalo dílu sv. Tomáše Akvinského v duchu toulouské tomistické školy, která staví na třech pilířích: Návrat k textu sv. Tomáše, který musí být čten a vykládán v původním historickém kontextu; identifikace principů, které strukturují Tomášovo myšlení; analogická aplikace principů na současné otázky. Čím správnější a důkladnější je pochopení základů, tím odvážnější diskuzi je možné vést se současností. Kolokvium tentokrát prezentovalo současný stav bádání v otázce politického myšlení sv. Tomáše Akvinského a konfrontovalo ho s aktuálními otázkami dneška.

Program kolokvia zahrnoval pohledy na probíranou problematiku z různých úhlů. Dva intenzivní studijní dny tak byly rozděleny do několika bloků, z nichž každý akcentoval některý z dílčích přístupů vycházející z odborné specializace jednotlivých interventů. První blok nazvaný „*Homo est naturaliter animal civile*: antropologie a politika“ studoval myšlení sv. Tomáše v jeho středověkém kontextu. Nejprve se ujal slova Ruedi Imbach⁸ a přednesl přednášku „Recepce Aristotelovy *Politiky* ve 13. stol.“ Po něm následoval příspěvek Gilberta Dahan⁹ na téma „Politika čerpající z Písma svatého? Exegeze a politika u sv. Tomáše.“ Tyto první dvě přednášky měly poukázat na prameny politického myšlení sv. Tomáše. Politickou antropologii sv. Tomáše představily další dva příspěvky. Jako první dostal slovo Serge-Thomas

⁸ Ruedi Imbach, původem Švýcar, začal svou akademickou dráhu jako vyučující dějin středověké filozofie na univerzitě ve Fribourgu. Od roku 1999 je profesorem této disciplíny na Sorbonně v Paříži.

⁹ Gilbert Dahan je francouzský historik náboženských věd, ředitel CNRS a působí na École pratique des hautes études. Je především uznávaným medievistou a znalcem historické exegeze Písma.

Bonino OP,¹⁰ aby vyléčil důležité poznatky z analýzy uspořádání světa démonů v přednášce „Andělské společnosti“. Středověké spekulativní téma mu poskytlo skvělé východisko pro přílehlavou aktualizaci nabízející kritéria pro posouzení současného vnímání a praktikování politiky. Dále přednesl svůj příspěvek Philippe Vallin¹¹ s názvem „Proč je člověk politickým tvorem?“.

Druhý blok nesoucí titul „Věda obce“ soustředil pozornost účastníků kolokvia na dva zásadní pojmy nutně spojené s politickým myšlením. François Daguet OP¹² prezentoval předmět svého dlouhodobého odborného zájmu, totiž „Společné dobro“. Na něho navázal Michel Bastit¹³ s příspěvkem „Politika a etika. Obecná spravedlnost“. Oba přednášející se věnovali jak učení sv. Tomáše Akvinského, tak statutu těchto klasických témat v současné reflexi.

Třetí blok byl nazván „Obec, bytí, církev“ a zahrnoval opět dva příspěvky, tentokrát dvou profesorů ze švýcarského Fribourgu. François-Xavier Puttalaz¹⁴ zahájil přednáškou „Politika a metafyzika“, ve které se věnoval analogiím mezi metafyzikou a politikou s otázkou, zda je politika přímou aplikací metafyzických principů, či zda se metafyzika může chápat jako ideální projekce politických struktur. Eklesiolog Benoît-Dominique de La Soujeole OP¹⁵ se v přednášce „Je církev *společnost*?“ zaměřil na jistým způsobem sporný termín společnost, či spíše „dokonalá společnost“, chápaný jako politická kategorie používaný v teologické reflexi tajemství církve.

Čtvrtý blok pod titulem „Současná recepce politického myšlení sv. Tomáše“ přenesl těžiště kolokvia především do moderní doby.

¹⁰ Serge-Thomas Bonino OP, dlouholetý ředitel *Revue Thomiste*, vyučující na dominikánském studiu a Institut Catholique v Toulouse. Je členem Papežské akademie sv. Tomáše Akvinského. Je rovněž členem papežské Mezinárodní teologické komise a od roku 2011 také jejím generálním sekretářem.

¹¹ Philippe Vallin, diecézní kněz, vyučuje systematickou teologii na katolické teologické fakultě ve Strasbourgu. Byl sekretářem Doktrinní komise francouzských biskupů.

¹² François Daguet OP vyučuje systematickou teologii na dominikánském studiu v Toulouse a je ředitelem Institut Saint-Thomas-d'Aquin.

¹³ Michel Bastit vyučuje na Université de Bourgogne v Dijonu, je zakladatelem Société Internationale de Philosophie Réaliste. Věnuje se starověké a středověké filosofii.

¹⁴ François-Xavier Puttalaz vyučuje na teologické a filozofické fakultě university ve Fribourgu. Je specialista na středověkou filozofii, vědecky se angažuje také v oblasti filozofické antropologie a bioetiky. Českému čtenáři je přístupná společná kniha PUTTALAZ, François-Xavier – IMBACH, Ruedi. *Povoláním filosof. Siger z Brabantu a středověká universita*. Praha: Oikúmené, 2005.

¹⁵ Benoît-Dominique de La Soujeole OP, francouzský dominikán, je profesor dogmatické teologie na teologické fakultě university ve Fribourgu. Jeho specializací je eklesiologie.

Vittorio Possenti¹⁶ pronesl přednášku „Tomismus a politické myšlení u J. Maritaina“ a Emmanuel Perrier OP¹⁷ přednášku „Finalita politických společností u sv. Tomáše a v současných teoriích.“ Tento poslední blok uzavřel Charles Morerod OP¹⁸ svým příspěvkem o kardinálu Charlesu Journetovi a jeho postojích k vážným politickým a společenským problémům v době druhé světové války v souvislosti se švýcarskou neutralitou.

Kolokvium završila přednáška pro širší veřejnost, kterou pod názvem „Aktualita politiky sv. Tomáše Akvinského“ přednesl Pierre Mannet.¹⁹ Tento významný současný francouzský filosof zaujal četné posluchače podrobnou analýzou současné politické filozofie, a v důsledku také současné společnosti. Ve svém brilantním vystoupení poukázal na nutnost rozlišovat mezi zákonem a právem. Zatímco zákony je naše společnost zahlcena, pojem práva, které je garantem vytváření řádu ve společnosti, se vytrácí.

Ve vedení kolokvia se střídali členové redakce *Revue Thomiste* a ISTA. Po každém bloku přednášek následovala krátká diskuze, která umožnila výměnu názorů jak mezi odborníky, tak zodpovězení otázek dalších účastníků. Absenci jednoho z ohlášených interventů vyplnil kulatý stůl, k němuž pod vedením Serge-Thomase Bonina OP usedli Vittorio Possenti, François-Xavier Puttalaz, Michel Bastit a François Daguet OP. Debatéři se pokusili formulovat odpověď na otázku, jak přenést principy politického myšlení sv. Tomáše do současného kulturního a společenského prostředí a soudobé politické filozofie. Dialog mezi těmito dvěma světy je stejně tak žádoucí a přínosný jako obtížný.

Součástí kolokvia byla slavnostní mše sv. v den liturgické slavnosti sv. Tomáše Akvinského v toulouském kostele Les Jacobins, bývalém

¹⁶ Vittorio Possenti vyučoval politickou filosofii na Università Ca' Foscari v Benátkách. Je autorem více než 25 knih a stovky esejů v oblasti politického myšlení, etiky, ontologie. Je členem italské Národní komise pro bioetiku, Papežské akademie pro sociální nauku a Papežské akademie sv. Tomáše Akvinského.

¹⁷ Emmanuel Perrier OP vyučuje systematickou teologii na dominikánském studiu v Toulouse. V letech 2009–2011 byl ředitelem *Revue Thomiste*.

¹⁸ Charles Morerod OP byl do nedávna rektorem Papežské university sv. Tomáše Akvinského v Římě (*Angelicum*), členem a generálním sekretářem Mezinárodní teologické komise. Od prosince 2011 je biskupem diecéze Fribourg–Ženeva–Lausanne.

¹⁹ Pierre Mannet, francouzský filozof a profesor politické filozofie, je od roku 1991 *directeur d'études* na École des hautes études en sciences sociales a také Centre de recherches politiques Raymond Aron. Je asociovaným profesorem na Boston College (Massachusetts, USA). Mezi jeho nejvýznamnější tituly patří *Naissances de la politique moderne: Machiavel – Hobbes – Rousseau*.

klášterním kostele dominikánů, kde jsou uloženy světcovy ostatky. Velmi hojně navštívené liturgii předsedal Mons. Robert Le Gall, arcibiskup Toulouse. Kázání pronesl Charles Morerod, biskup Fribourgu, Ženevy a Lausanne. Po skončení mešní liturgie následovalo tradiční procesí s relikviářem s ostatky sv. Tomáše v nádherné kvadratuře bývalého kláštera. Liturgické slavení vneslo do převážně studijního programu kolokvia duchovní rozměr, který nelze chápat jen jako vhodný doplněk, ale naopak jako integrální součást přístupu k teologickému bádání v duchu sv. Tomáše Akvinského a jeho následovníků.

Pořadatelé si byli dobře vědomi také některých mezer, které v programu kolokvia nevyhnutelně musely vzniknout, jako např. zkoumání tomistického myšlení v průběhu asi šesti století mezi sv. Tomášem samotným a moderní dobou. Především scholastika 15. až 17. století by jistě přinesla do celkového obrazu zajímavé elementy.

Sv. Tomáš musí být na prvním místě čten a chápán jako teolog, exegeta a znalec křesťanské teologické tradice, což nevyklučuje vidět ho jako filozofa ve vlastním smyslu. Nicméně filozofické myšlení sv. Tomáše je neoddělitelné od jeho teologické reflexe a je mu vždy jistým způsobem podřízeno. Tak také politické myšlení sv. Tomáše, jakkoli vychází především z Akvinátova studia Aristotelova spisu *Politika*, je hluboce zakořeněno v jeho teologické práci.

Kolokvium ukázalo, že zdaleka ještě není dokončeno studium historického kontextu Tomášova díla a jeho vnitřní provázanost. Stále nepanuje jistota např. o dataci překladů Aristotela, které měl sv. Tomáš k dispozici. Tyto zdánlivé detaily jsou však rozhodující pro přesné zařazení jeho vlastních děl. Nevyčerpaným tématem je také exegetické dílo sv. Tomáše. Moderní badatelé ho stále více docenují a uvědomují si důležitost biblické teologie v Akvinátově myšlení. Především však kolokvium ukázalo intelektuální potenciál myšlení sv. Tomáše pro současnou debatu i v takových oblastech jako je politická filozofie, a proč nepřipustit tento termín, i politická teologie. Nutnost politické a společenské angažovanosti církve jako celku i jednotlivých věřících výrazně vnímal také dnes už emeritní papež Benedikt XVI. Přínos církve na tomto poli se nemůže omezit na politickou praxi či teoretizaci aktuálních a partikulárních problémů. Aniž by tuto rovinu kolokvium opomíjelo, chtělo se soustředit především na fundamentální otázky, uchopení principů. Setkání filozofů a teologů z církevní i laické sféry vytvářelo inspirativní prostředí pro podrobení kritice tradiční nauky i soudobých trendů, pro hledání způsobů, jak nacházet nejen společné

myšlenky ale také společný slovník, a v neposlední řadě pro vlastní „politickou“ zkušenost z vytváření odborné a zároveň přátelské pospolitosti. Na plné znění všech příspěvků se můžeme těšit v aktech kolokvia, která vycházejí obvykle s ročním odstupem jako speciální číslo pořadatelské *Revue Thomiste*.